

OCH SEN BLEV DET INGENTING AV DET

Skadegörelsebrotten ökar mer än de flesta andra brott. Nästan ingen åker fast. En skolledare i Kristianstad bestämde sig för att försöka göra något åt saken, sedan fönsterrutor för mellan 700 000 och 800 000 kronor hade förstörts på skolor och förskolor i bara ett bostadsområde, under ett halvår. Det visade sig vara svårt.

Första kvällen förstördes arton fönsterrutor. Det var på trettondagsafton, fem dagar in på det nya året, antagligen någon gång under kvällen. Polisanmälan lämnades in efter helgen. De flesta fönsterrutorna hade krossats, med stenar och kanske käppar eller vad förövarna nu kan ha haft till hands, men på några av rutorna upptäcktes små hål, inte mer än ett par tre millimeter i diameter, och runt hålen hade glaset spruckit. Ingen förstod vad det var. Inte heller sedan man hittat små mässingskulor på insidan av glaset kunde någon med bestämdhet säga vad för slags vapen som använts.

Platsen för förörelsen var Näsbygårdens förskola. Den ligger i utkanten av bostadsområdet Gamlegården, i norra delen av Kristianstad: en låg rödmålad byggnad utsträckt i skuggan av kastanj, björk och lind, med utsikt över det milsvida Näsby fält. Här leker, pysslar och stojar vanligtvis drygt nittio barn, måndag till fredag, fördelade på avdelningar med namn som Solen, Stjärnorna och Mumindalen. Lekplatsen är generöst tilltagen, lockar föräldrar och barn också under helger och lov. Vem ger sig på en sådan idyll? Varför?

Bara några kvällar senare var det dags igen. Den här gången krossades två fönster. Kvällen därefter krossades ytterligare två. Rune Truedsson, fastighetsreparatör i området, hade fullt sjå med att hinna sopa upp, plocka glas, beställa nya rutor, sätta upp spånskivor i väntan på leverans, sätta sitt namn under en polisanmälan. Det tog, som han säger, mycket tid.

Rune Truedsson är en återhållsam man.

– Jag förstår inte alls hur dom tänker, säger han också.

Med "dom" menar han de som förstör.

Näsbygårdens förskola var inte den enda offentliga inrättningen i bostadsområdet Gamlegården som drabbades av skadegörelse under dessa dagar. Någon eller några försökte sätta eld på en trähäst och ett träd på lekplatsen vid Tvedegårdens förskola. Två fönsterrutor på Gamlegårdens skola krossades, sedan ytterligare en ruta, en kort tid senare sex fönsterrutor. Tre fönsterrutor krossades på Fröknegårdsskolan, nästan samtidigt tre fönsterrutor på Gamlegårdens bibliotek, därefter ytterligare tre rutor. Tjugo lyktstolpar saboterades. Också bilar i området utsattes för skadegörelse: krossade rutor, repor i lacken, plåtskador. Och vi befinner oss fortfarande i januari månad.

Noteras bör väl även att skadegörelsen inte kunde sättas i samband med andra brott: inga inbrott, inga stölder, ingen misshandel. Själva syftet med förövarnas framfart tycks ha varit just att förstöra, utan att lämna någonting annat efter sig än förödelsen. Eller som Rune Truedsson uttrycker saken:

- Det verkar vara rent jävelskap bara.

Skadegörelse skiljer sig på flera sätt från andra brott. "Mest ökar skadegörelse och bedrägerier", konstaterade Brottsförebyggande rådet, Brå, när de sammanfattade brottsstatistiken för årets första sex månader. Under de senaste trettio åren har antalet polisanmälda skadegörelsebrott nästan tredubblats, vilket få andra brottskategorier överträffar. Framför allt har klotter och skadegörelsen av bilar ökat. 2007 anmäldes 181 329 skadegörelsebrott i hela landet, varav klotter stod för ungefär en tredjedel.

Nu stämmer det där inte riktigt med verkligheten. Benägenheten att gå till polisen har samtidigt ökat. SJ anmäler numera all sorts skadegörelse. Privatpersoner anmäler oftare än förr. Kommunerna har större krav på sig att redovisa varenda krona, inbegripet ersättandet av en enda sönderslagen fönsterruta, vilket spår på statistiken. Klotter polisanmäls oftare än förr, antagligen som en följd av den livliga debatten och straffskärpningen för ett halvannat decennium sedan. Å andra sidan finns ett mörkertal också här: den drabbade ids inte ringa polisen när ändå ingen åker fast, enklare att själv göra rent och be till gud att det inte ska hända igen.

Nej, ingen åker fast – i alla fall nästan ingen. Ytterst få skadegörelsebrott klaras upp. Merparten av anmälningar föranleder ingen polisiär förundersökning över huvud

taget. Den som grips, åtalas och döms för brott mot brottsbalkens tolfte kapitel, första paragrafen – ”Den som förstör eller skadar egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill, döms för skadegörelse till böter eller fängelse i högst ett år” – har sannerligen haft otur. I Kristianstad, i fjol, anmäldes 1 300 skadegörelsebrott. Tre personer har under första halvåret i år dömts för skadegörelse vid Kristianstads tingsrätt. Den förste, en fyrtioårig alkoholiserad och arbetslös bilmekaniker, kunde gripas eftersom han stannade kvar, erkände och bad om förlåtelse sedan han i vredesmod sparkat sönder en glasdörr på en av stadens pubar. Den andre, en femtonåring, tillhörde ett gäng som sent en lördagskväll i oktober kastade sten mot en busskur, men ett vittne – en hundägare på en sen kvällspromenad med sin hund – såg hur ynglingen ensam återvände och slog sönder kuren med sin skateboard: han kunde identifiera honom på hans trekvartsbyxor, burna ”trots årstiden”. Ynglingen försökte fly på skateboarden, men körde omkull och föll, kunde gripas. Då hade de andra i gänget för länge sedan försvunnit på sina cyklar. Den tredje, en sextonårig klottrare från Lund, som antagligen rest med ett gäng till Kristianstad för att i skydd av nattens mörker måla tåg, greps efter en polisjakt, med sprayburkar, munstycken och kamera i ryggsäcken, och färg på händerna, och erkände. Ett vittne hade sett dem, och ring polisen som snabbt var på plats, med hund och två patruller på hugget.

En fyrtioårig alkoholproblematiker, en femtonårig skateboardåkare, en sextonårig klottrare – är det så gärningsmännen i gemen kan beskrivas? Kanske det. Den berusade fyrtioåringen, som i ilskan sparkar sönder en glasdörr på puben eller kastar en blomkruka genom fönstret hemma hos en supbroder, och ångrar sig bittert dagen efter, utgör en grupp för sig – annars ska den typiske gärningsmannen, enligt brottsforskarna, vara en ung man mellan femton och sjutton som med tillhyggen eller färg, och i nyktert tillstånd, attackerar skolor, daghem, busskurer, husfasader, bilar, tåg och bussar utan annat mål än själva skadegörelsen. (Klottrare brukar dessutom signera sitt verk, fotograferar det sedan, lägger ut det för allmän beskådan på nätet.)

De gärningsmän som attackerade Näsbygårdens förskola i Gamlegården, Kristianstad skulle visa sig vara typiska.

Gamlegården är det bostadsområde i Kristianstad som särskilt drabbats av skadegörelse. Också stadskärnan, kring Resecentrum och krogarna och järnvägsstationen, javisst, också vissa adresser på andra håll, framförallt skolor, men en dryg fjärdedel av årets skörd av sönderslagna fönsterrutor, insparkade dörrar och repade bilar kommer från Gamlegården.

Fönsterrutor tycks vara särskilt attraktiva måltavlor - skolornas, förskolornas, bibliotekets fönsterrutor – även om förövarna under våren även börjat ta sig upp på taken där de attackerar takrännor, fläktar, elkablar. Enligt Mats Dragg, administrativ chef för skolverksamheten i området, har förstörelsen av fönsterrutor, under årets första sex månader, kostat någonstans mellan 700 000 och 800 000 kronor. Då har inte arbetstiden för att sopa upp efter eländet räknats in, endast materialkostnaderna.

– För dom pengarna skulle vi kunna anställa ett par lärare, säger Mats Dragg.

I Gamlegårdens hyreshus bor människor som är mindre bemedlade, oftare arbetslösa, sämre utbildade än på andra håll i staden. Nästan varannan invånare har kommit hit från länder utanför Norden, och de har kommit under senare år. Hit vill inte brandmännen komma utan poliseskort, efter en incident vid nyår då de kallats för att släcka två bilbränder på en parkeringsplats men träffades av kastade stenar. Här ekar centrum tomt, också mitt på dagen, trots ett nyöppnat Netto, och svänger unga bilförare helst utan att blinka, helst i en svart BMW eller Audi. Men det är ovanligt fina skolor, säger Mats Dragg, som kom hit för sex och ett halvt år sedan efter att ha arbetat på flera håll i kommunen och aldrig någonstans mött så många duktiga och hängivna lärare, en så väl fungerande organisation. Fast då hade han förstås inte tänkt att hans arbetstid skulle komma att uppslukas av krossade rutor och avskurna elkablar. Det är nytt.

Det har gjort honom... ilsken?

– Nej, inte ilsken. Vad ska man säga? Det känns onödigt. Det är ett sånt slöseri med resurser, så stora belopp som samhället går miste om.

Så vad gör man? Vad ska man ta sig till när förstörelsen fortsätter, förövarna dyker upp och försvinner och den enda sorts motåtgärd som sätts in, en polisanmälan följd av en ännu en polisanmälan, uppenbarligen inte leder någon vart? Mats Dragg bestämde sig för att filma förövarna. Han riggade upp några filmkameror kring Näsbygårdens förskola, som är inhägnad, dolde dem väl och satte upp ett anslag vid

grinden som informerade den inpasserande om detta. På så sätt följde han lagen. De behövde inte vänta länge.

På de filmsekvenser som allt efterhand samlades in kan inga tillhyggen skönjas, inte heller dokumenteras skadegörelsen, men kamerorna fångar en grupp personer som kommer och går, och efteråt, på morgonen, har ytterligare några fönsterrutor krossats. Inga andra besökare har varit där under kvällen eller natten. En sak till: de har en sorts pistol, antagligen en soft air gun, som vandrar från hand till hand och som under en sekvens riktas upp mot en strålkastare, där en dold kamera sitter, rakt mot kameran alltså, och på morgonen efteråt är strålkastaren sönderskjuten. De kommer mellan sex och åtta på kvällen. Det är alltid flera, ett litet gäng.

Det är en grupp på mellan tio och femton pojkar. Alla är inte med varje gång, men där finns några som oftare är med än andra, en pojke som alltid finns med och det verkar vara han som äger till pistolen. Alla har kunnat identifieras, med namn och adress. De bor i Gamlegården, går i någon av skolorna där, är mellan fjorton och sexton år gamla. Det är en blandad grupp, svenskar och invandrare om vartannat. Mats Dragg och hans medarbetare gick igenom alla filmsekvenser, redigerade dem, förde över resultatet till en CD-skiva och lämnade in CD-skivan till polisen. Det var i februari. Sedan dess har de ingenting hört.

Efter att ha vandrat från skrivbord till skrivbord kom CD-skivan till sist att läggas på Annika Henryssons skrivbord. Annika Henrysson är chef för ungdomsroteln hos polisen i Kristianstad. Hon tittade på filmbilderna, beslöt sig sedan för att lägga ner ärendet, alltså att inte skicka det vidare till en åklagare, men tyckte att närpolisen i Gamlegården borde kunna göra något och pratade därför med Mikael Freij, som är gruppleddare för närpolisverksamheten, och han pratade i sin tur med Bo Bagewitz, som är chef för närpolisen och han tyckte det var ett utmärkt förslag.

- Och sen?

- Sen blev det ingenting av det, säger Annika Henrysson.

Hon lade ner ärendet för att man på filmerna inte kan se vem som gör vad. Håller alltså inte i domstol. Hon skickade det vidare för att hon hoppades på en handling av annat slag. Killarna var ju i alla fall identifierade.

När ärendet till sist landade på Bo Bagewitzs skrivbord hade februari, mars, april och nästan hela maj hunnit gå, sommaren var i antågande och med sommaren följer Kristianstadsdagarna, Kiviks marknad, beachhandboll i Åhus och andra arrangemang som slukar polisresurser och därför stänger närpolisverksamheten i Gamlegården; öppnas igen först framåt hösten, efter semestrarna. Då ska polisen göra något.

Anders Sundelin

Dagens Nyheter 24/8 2008